Przedpłata wraz z przesełką pocztową na 1874 r, wynosi 4 zł. a. w.

ZWIĄZEK.

Pismo tygodniowe

poświęcone sprawom stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych

wychodzi co sobotę w objętości pół arkusza.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Akademickiéj l. 5.

Nr. 7. Sobota dnia 4. kwietnia 1874. I. rocznik.

Znaczenie firmowania przez dyrekcją

w stowarzyszeniu zarobkowem.

W stósunkach naszych, gdy stowarzyszenia zarobkowe i gospodarcze są jeszcze nowością, i nietylko członkowie takich stowarzyszeń, ale tembardziéj cała szersza publiczność nie miała czasu obznajomić się z ustawą z d. 9. kwietnia 1873, ani też z urządzeniami stowarzyszeń, na każdym niemal kroku stowarzyszenia nasze napotykają na trudności, pochodzące właśnie z powodu téj nieznajomości ustaw i urządzeń.

Jedną z takich trudności, jaką napotykamy przy zaciąganiu przez stowarzyszenia zobowiązań wobec osób trzecich, jest powątpiewanie co do uprawnienia dyrekcji (zarządów) do przyjmowania takich zobowiązań. Z tego powodu przytaczamy niektóre ustępy z ustawy z d. 9. kwietnia 1873., czyniąc do nich odpowiednie wyjaśnienia.

Rozdział II. powyższéj ustawy w §. 16. zobowiązuje stowarzyszenia zarobkowe do podawania nazwisk członków zarządu sądom handlowym w celu wpisania ich do rejestru stowarzyszeń. — Rejestr stowarzyszeń zarobkowych więc w każdym czasie wykazać powinien, kto stanowi zarząd (dyrekcję) uprawniony do zastępowania stowarzyszenia sądownie i pozasądownie.

Następny zaraz §. 17. przepisuje formę, w jakiéj zarząd (dyrekcja) ma w imieniu stowarzyszenia podpisywać t. j. podpisywać firmę. „Jeśli niema w téj mierze (w statucie) nic postanowionego, potrzebnym jest podpis wszystkich członków dyrekcji. Podpisuje się w ten sposób, że do firmy stowarzyszenia podpisujący swoje podpisy dołączają.“

W §. 18 ustępie 2. orzeka ustawa: „prawo zarządu do zastępowania stowarzyszenia rozciąga się na wszystkie czynności, do których według powszechnéj ustawy cywilnéj (§. 1008) potrzeba szczegółowego upoważnienia, na rodzaj czynności opiewającego.“

Nareszcie §. 19. ustawy opiewa: „Zarząd (dyrekcja) jest obowiązany dotrzymywać ograniczeń, które są ustanowione co do zakresu upoważnienia zastępowania stowarzyszenia czyto w statucie, czy też w uchwałach ogólnego Zgromadzenia. W obec osób trzecich takie ograniczenie prawa zarządu (dyrekcji) w zastępowaniu stowarzyszenia, nie ma skutku prawnego. Odnosi się to w szczególności do takich przypadków i td. . . . jeżeli do niektórych czynności wymaganem jest przyzwolenie ogólnego zgromadzenia, rady nadzorczéj, lub innego jakiego organu stowarzyszenia.“

Według powyższych postanowień zarząd (dyrekcja) stowarzyszenia zarejestrowanego ma na zewnątrz *nieograniczone pełnomocnictwo* zupełnie w ten sam sposob, jak i dyrekcja towarzystwa akcyjnego według art. 227 — 232 kodeksu handlowego, a które w §§. 15 — 20 ustawy o stowarzyszeniach zarobkowych prawie dosłownie są powtórzone.

Wszelkie zatem zobowiązania w obec osób trzecich zaciągnięte przez dyrekcję, zobowiązują stowarzyszenie. Ktokolwiek więc wchodzi w styczność ze stowarzyszeniami zarobkowemi nie ma potrzeby badać zakresu umocowania dyrekcji, gdyż jakiekolwiek istnieć mogą w statucie ograniczenia władzy dyrekcji, nie mają one wobec osób trzecich żadnego znaczenia.

Ograniczenia bowiem zakresu umocowania dyrekcji n. p. w stowarzyszeniach zaliczkowych uczynienie zaciąganie pożyczek zawisłem od zezwolenia rady nadzorczéj, ma znaczenie tylko wewnętrznej kontroli nad czynnościami dyrekcji — jest to tylko sposobem do powstrzymywania dyrekcji w zbyt ryzykownych zapędach.

Ograniczenia takie mają na celu uniemożliwienie nadużyć. Dlatego też ustawa jakkolwiek czyni zobowiązania przez dyrekcją przyjęte bezwzględnie obowiązującemi stowarzyszenie, choćby według statutu lub uchwał Ogólnego Zgromadzenia przyjęcie jakiegoś zobowiązania przez dyrekcję było zależnem od uprzedniego przyzwo-

lenia którego z organów stowarzyszenia, czyni jednak §. 23. członków dyrekcji przekraczających zakres umocowania lub przepisy ustawy odpowiedzialnymi osobiście i solidarnie za wszelkie szkody, jakieby ztąd wyniknąć mogły.

W loicznym następstwie ustawa, zezwalając §. 24. na tworzenie obok dyrekcyi rady nadzorczéj, jako władzy kontrolującéj, nadaje téjże prawo chwilowego suspendowania w urzędowaniu członków dyrekcji, a ewentualnie prowadzenia procesów przeciwko członkom dyrekcji.

Aby jednak władzę kontrolującą, nadaną radom nadzorczym nie uczynić illuzoryczną, znajdujemy w ustawie §. 24. ustęp 5. który czyni członków rady nadzorczéj odpowiedzialnymi za straty, wynikłe wskutek niedopełniania przez tychże obowiązków.

W ten sposób ustawa, ustanawiając w wewnętrznym ustroju stowarzyszenia zarobkowego odpowiedzialną za swe czynności radę nadzorczą, jako władzę kontrolującą nad czynnościami dyrekcji również odpowiedzialnéj, śmiało mogła dyrekcją uczynić wobec osób trzecich zupełnie pełnomocną i samoistną.

Kilka słów o papierach publicznych

napisał **Dr. Tadeusz Skalkowski.**

(Ciąg dalszy.)

2. Obligacye.

Rozróżniamy obligacye długu państwa, kraju lub gminy — wreszcie tak zwane obligacye pierwszeństwa, o których osobno pomówimy.

Każda obligacya jest skryptem długu (Schuldschein), zaciągniętego przez państwo, kraj, gminę, lub instytucyę prywatną. Wierzycielem jest posiadacz obligacyi, — dłużnikiem ten, w czyjem imieniu obligacya wydaną została. Według tego, jaką gwarancyę rzetelnej spłaty przedstawia dłużnik, ocenia się pewność obligacyi.

Długi państwa i funduszów pod zarządem państwowym zostających różnią się zasadniczo od wszelkich innych długów tem, że rzetelna spłata zależy nie od możności, ale od dobrej woli dłużnika. Żadne państwo nie jest tak ubogie, aby niemogło dopełnić swoich zobowiązań względem wierzycieli; — przeciwnie każde państwo, choćby najwięcej zadłużone, mogłoby spłacić wszystkie długi, gdyby chciało nieoszczędzać obywateli podatkujących. A przecież tak często spotykamy bankructwa państwowe, szczególnie w dziewietnastem stuleciu. Za przykładem Francyi, która ogłosiła bankructwo w skutek nagromadzenia niezmiernej ilości asygnat, wydanych podczas wojen wielkiej rewolucyi (45 miliardów franków) wszystkie państwa walczące przeciw potędze Napoleona pozbywały się długów wojennych przez bankructwa. Prusy tylko i Anglia poprzestały na zaprowadzeniu przymusowego kursu banknotów i wstrzymaniu wypłaty procentów od obligacyi długów państwa. W nowszych czasach Stany Zjednoczone Ameryki północnej traktowały wierzycieli swoich z bezwzględnością, godną monarchii absolutnej, a miliardowy dług tak zwanego Związku Stanów południowych, zaciągnięty podczas wojny domowej, został po prostu wykreślony z księgi długów państwowych.

Niesłusznie więc państwowym obligacyom przypisują rządy tak zwaną „pupilarną pewność“ i zalecają je jako najwłaściwsze do lokowania sierocińskich kapitałów. Jest bowiem faktem historycznie stwierdzonym, że ogół publiczności, nabywającej papiery wartościowe, dotychczas najczęściej i najwięcej tracił na redukcyi długów państwa i innych finansowych „operacyach“ ministeryalnych. Dopiero najświeższe gromadne bankructwa wiedeńskich Baubanków i Maklerbanków dorównały rozmiarem zbiorowej klęski bankructwom państwowym.

Obligacye rządowe odróżniają się zatem niekorzystnie od innych papierów publicznych tem, że rząd państwa nie podlega żadnej władzy sądowej, pod której opiekę mógłby się udać pokrzywdzony wierzyciel. Państwo jest w obec wierzycieli swoich wszechwładnem, a siła ma tu zawsze pierwszeństwo przed prawem. Przeciw każdemu dłużnikowi, czy to przeciw osobie pojedynczej lub towarzystwu, czy przeciw zarządowi funduszów kraju lub gminy, może wierzyciel wystąpić przed właściwym sądem. Wszystkich dłużników można zmusić do wypłacania długów, dopóki jakiekolwiek posiadają środki płacenia. Zaspokojenie wierzycieli nie zawisło od upodobania dłużników; przeciwnie dłużnicy płacić muszą, dopóki płacić mogą, a bankructwo następuje tylko wtedy, gdy stan bierny majątku większym jest, niż stan czynny. Przeciwnie bankructwa państwowe są aktem samowoli. Państwo, chcąc oszczędzić obywateli podatkujących, a zatem ogół ludności, nakłada ofiary na posiadaczy obligacyi, i zmniejsza dowolnie długi swoje, względnie wysokość opłacanych procentów. W tym celu redukuje stopę procentową obligacyi, lub nakłada podatki od kuponów, lub wreszcie zaprzestaje amortyzacyi, i w zamian za różnorodne obligacye długów, stale oprocentowane a umarzane w miarę wylosowania, wydaje obligi renty, t. j. dokumenta, opiewające na okaziciela, nadające prawo pobierania z kasy rządowej pewnego wieczystego procentu, odpowiedniego kwocie wy-

rażonej w obligu, lecz zwrotu kapitału posiadacz obligu renty nigdy domagać się nie ma prawa.

Ponieważ wierzyciele państwa, których prawa naruszone zostały bankructwem lub redukcyą, nie mają środków sprzeciwić się temu, przeto względy, które powstrzymują państwo obciążone długami od ogłoszenia bankructwa lub zarządzenia redukcyi, są tylko utylitarne. Przedewszystkiem obawa zachwiania kredytu państwa w świecie finansowym, będzie hamulcem przeciw samowolnemu postępowaniu w obec wierzycieli. Ważną jest także ta okoliczność, czy wierzycielami państwa są obywatele jego, czy też kapitaliści zagraniczni. Dług państwowy angielski np. nie uległ redukcyi, ponieważ wierzycielami są przeważnie Anglicy.

W stosunkach normalnych względy te kierują postępowaniem państw w obec wierzycieli. Lecz każda nagła, stanowcza zmiana stosunków politycznych lub społecznych może dać pierwszeństwo innym względom, również utylitarnym, przemawiającym za redukcyą. Rząd nowy, przychodzący do steru skutkiem gwałtownego przewrotu, nieustalony jeszcze, a tem samem nie posiadający kredytu, łatwiej zdecyduje się uwolnić skarb publiczny od ciężarów kosztem posiadaczy obligacyi, ponieważ nie obawia się utracić kredytu, którego jeszcze nie nabył. Nadzwyczajne wydatki, najczęściej wojną spowodowane, które nagle obarczą skarb publiczny ogromnym ciężarem, mogą tak dalece zwichnąć wszelkie warunki normalnego budżetu, że rząd w ogłoszeniu bankructwa widzi jedyny środek ocalenia potęgi państwa. Mianowicie w takim razie, jeżeli po wyczerpaniu kredytu potrzeba nowych jeszcze funduszów, które już nie pożyczką z zewnątrz, ale tylko nałożeniem nowych ciężarów na obywateli zebrać można, rząd nie zawaha się ogłosić bankructwo. Tak postąpiła Austrya w r. 1811, a Hiszpania używała kilkakrotnie tego środka podczas wojen domowych. Czy Francya zdoła udźwignąć ciężar długów, które skutkiem ostatniej wojny wzrosły o dziewięć miliardów — należy wątpić w obec coraz groźniejszych objawów upadku przemysłu francuzkiego, któremu nowe podatki utrudniają wielce konkurencyę z Anglią i Niemcami.

(D. c. n.)

W sprawie rejestrowania firm stowarzyszeń.

Według brzmienia §. 1. ustawy o stowarzyszeniach zarobkowych z d. 9. kwietnia 1873 r. przepisy jej stosować się mają do stowarzyszeń o zmiennej liczbie członków, których celem jest podnoszenie zarobku lub gospodarstwa swoich członków — a mając na względzie §. 90. orzekający, iż ustawa z d. 26. listopada 1852. r. N. 253. D. u. p. nie odnosi się do stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w duchu ustawy z d. 9/4 1873. r. powstałych — musimy zanotować pewne pojęcia sądów handlowych niezgodne z duchem ustawy.

Dawniejsze stowarzyszenia zawiązane przed wejściem w życie ustawy z d. 9/4. 1873 r. (a więc zawiązane na podstawie ustawy z d. 26/11. 1852. roku) według §. 91. na ich żądanie mogą być wpisane do rejestru stowarzyszeń, jeśli mają cele §. 1. ustawy określone, i statuta ich odpowiadają wymaganiom ustawy, albo też do wymagań ustawy zastósowane będą.

Pomimo tak wyraźnego brzmienia §. 91. ustawy, który na dawniej powstałe stowarzyszenia żadnego nie nakłada przymusu, ale zostawia zupełnie do woli zastosować się do wymagań ustawy lub nie, znamy wypadek, iż pewien sąd handlowy wzywa do zarejestrowania firmy pewne Towarzystwo, wprawdzie powstałe dawniej, jednak nie na zasadzie ustawy z dnia 26/11. 1852 r., ale na zasadzie osobnej ustawy państwowej, a tą ustawą państwową zapewniającą towarzystwu różne przywileje jakoto: wydawanie listów zastawnych, exekucję polityczną przeciw nierzetelnym dłużnikom itp., jest sam statut towarzystwa, zatwierdzony i poręczony przez Najjaśniejszego Pana. Co więcéj, towarzystwo to jest zupełnie innego ustroju, aniżeli wszelkiego rodzaju inne stowarzyszenia zarobkowe i gospodarcze, nie ma tam bowiem mowy ani myśli o jakich udziałach członków, a tem mniéj o członkach w znaczeniu i pojęciu stowarzyszeń zarobkowych. Słowem jest to „Galic. Towarzystwo kredytowe ziemskie.“ Członkiem jego jest nie tyle osoba jako taka, jak raczéj ziemia obciążona pożyczką, a zmieniający się właściciel ziemi jest tylko jéj reprezentantem.

Sąd handlowy przeto, jeśli wezwał galic. towarzystwo kredytowe ziemskie do zarejestrowania firmy swéj według ustawy z dnia 9. kwietnia 1873 roku, czyli innemi słowy do zastósowania statutów do wymagań tejże ustawy, przepomniał widocznie, pomijając już, że według §. 91. ustawy nie był do tego uprawnionym, iż taka zmiana statutu pozbawiłaby towarzystwo bytu jego najdzielniejszych podstaw t. j. prawa wydawania listów zastawnych, a tem bardziéj jego przywilejów jak: exekucja polityczna. Nie zwrócił uwagi sąd handlowy, pomijając że przekracza swój zakres umocowania, iż według §. 92. jeśli stowarzyszenie zarobkowe chce zajmować się przedsiębiorstwami, do których według prawa potrzeba mieć pozwolenie rządowe (koncesję), jako to: do wydawania listów zastawnych, itp. (§. 93), jest ono według istniejących przepisów obowiązane, o takie pozwolenie się po-

starać — a jeśli takiém stowarzyszeniem jest towarzystwo, które przed zarejestrowaniem już koncesję na podobne czynności posiadało, obowiązane jest wrazie zmiany statutu postarać się ponownie o koncesją, pod zagrożeniem utraty téjże. (§. 94).

W każdym razie najważniejszym, więc rozstrzygającym względem być musi, czy sąd handlowy ma prawo zmuszać do zarejestrowania firmy według ustawy z d 9. kwietnia 1873 r. stowarzyszenie zarobkowe dawniéj istniejące czy to na zasadzie ustawy z d. 26. listop. 1852 r. czy też innéj jakiejkolwiek ustawy. Gdy zaś §. 91. najwyraźniéj orzeka, iż takie stowarzyszenia mogą być wpisane na ich żądanie do rejestru stowarzyszeń musimy téj kompetencji zmuszania kogoś do tego odmówić. Aby zaś zupełnie usunąć wątpliwość przytaczamy niemiecki text §. 91.: „Auch die vor Beginn der Wirksamkeit dieses Gesetzes errichteten Vereine, welche die im §. 1. bezeichneten Zwecke verfolgen, sind, wenn ihre Statuten dem gegenwärtigen Gesetze entsprechen, oder mit demselben auf statutenmässigen Wege in Uibereinstimmung gesetzt worden sind, auf ihr Ansuchen in das Genossenschaftsregister einzutragen, und sohin als Genossenschaften nach diesem Gesetze zu behandeln“.

Ruch Stowarzyszeń.

Towarzystwo zaliczkowe w Rzeszowie na walnem Zgromadzeniu d. 28. grudnia 1873 przyjęło statut zastósowany do wymagań ustawy z d. 9. kwietnia 1873 r. a firma jego: „Towarzystwo zaliczkowe i kredytowe w Rzeszowie, spółka zarejestrowana z odpowiedzialnością ograniczoną“, została wpisaną do rejestru stowarzyszeń w sądzie handlowym w Rzeszowie dnia 6. lutego 1874. l. 786.

Sprawozdanie ogłoszone pod datą 15. marca 1874. wykazuje:

Liczba członków z końcem 1873. wynosiła 356 z wpłaconemi udziałami 20.865 zł. 90 ct. wobec 213 członków z wpłaconemi udziałami 6.507 złr. 21 ct. z końcem 1872 r.

Obrót kasy w ciągu 1873 r. wynosi 551.554 złr. 77 ct.

Bilans wykazuje: I. Stan czynny: a) gotówka z d. 31. grudnia 1873 r. 1983 zł. 15 ct.; b) stan pożyczek wekslowych 58.661 zł. 50 ct.; c) stan pożyczek na zastawy 790 zł.; d) stan pożyczek w rachunku bieżącym 4.331 zł. 74 ct.; e) wartość mobiliów 340 zł.; f) procenta na 1874 naprzód wypłacone 230 zł. 56 ct.; razem 66.336 zł. 95 ct.

II. Stan bierny: a) udziały członków 20.865 zł. 90 ct.; b) wierzytelności instytucji finansowych 7.447 zł. 76 ct.; c) wkładki na rachunek bieżący 34.321 zł. 17 ct.; d) fundusz rezerwowy 861 zł. 4 ct.; e) procenta niewypłacone od wkładek na rachunek bieżący 82 zł. 22 ct. f) procenta na 1874 r. naprzód pobrane 598 zł. 99 ct.; czysty zysk za 1874 r. 2.149 zł. 87 ct. razem 66.336 zł. 95 ct.

Zysk uzyskany z obrotu w ciągu 1873 r. w kwocie 2.149 złr. 87 ct. rozdzielono: a) jako dywidendę 12% od udziałów 1.504 złr. 8 ct.: b) na remunerację dla kasjera i jego zastępcy 275 złr.; c) dla woźnego 6 zł.; d) na fundusz rezerwowy 250 złr.; e) resztę 114 złr. 79 ct. przeniesiono na rachunek 1874 roku.

W skład dyrekcyi wchodzą pp. Edward Neugebauer, Leon Schott, Ferdynand Schaitter i Dr. Marceli Pedenkowski.

Rozmaitości.

Ustawa z d. 9. kwietnia 1873 N. 70. D. u. p. w przekładzie polskim wyszła w Krakowie nakładem W. Korneckiego. Zawiera obok tej ustawy o stowarzyszeniach zarobkowych i gospodarczych także i „ustawę z d. 21. maja 1873 Nr. 87. D. u. p. o opłacie stempli przez stowarzyszenia zarobkowe“, niektóre stosujące się do stowarzyszeń zarobkowych ustępy „z kodeksu handlowego“ jakoteż 3. rozprawy ze „Związku“, mianowicie: „Opłata stempli przez towarzystwa zaliczkowe“ „Praktyczne zastosowanie ustawy z d. 9. kwietnia 1873“. „Założenie i zarejestrowanie firmy“.

Spekulacya giełdowa i połączone z nią oszustwa doszły w Austryi do tak kolosalnych rozmiarów, że w wielu wypadkach cały majątek akcyjnych przedsiębiorstw znikł bez śladu. Węgrzy prześcignęli w tej mierze Niemców. Z zamknięcia rachunków banku franko-węgierskiego za rok 1873 dowiadujemy się, że bank ten posiada papiery publiczne, których kurs wynosi jeden cent za sztukę. Tak jest! trudno wierzyć temu a przecież jest prawdą, że mnóstwo akcyi, na które wpłacono po 100, 200, 500 złr. w. a. można nabyć po cenie jednego centa za sztukę, a zatem znacznie taniej, aniżeli kosztowała ich litografia. Sam bank franko-austryacki posiada 712 takich akcyi, które nabyć można po cencie, bez różnicy, czy nominalna wartość wynosi 100, 200 czy 500 zł, tak iż za 7 zł. 12 ct. w. a. można stać się właścicielem papierów publicznych, opiewających na sumę 67.180 zł. rzeczywiście wpłaconą.

Wydawca Z. Medveczky. - Odpowiedzialny redaktor Dr. Tadeusz Skałkowski. W I. Związkowej drukarni we Lwowie Rynek 11.